

2 - ET SPØRSMÅL OM MORAL

Dagens tekst er fra Verdenserklæringens innledning, kunngjøringen.

Den norske versjonen:

*Kunngjør Generalforsamlingen nå denne **Verdenserklæringen** om menneskerettighetene som **et felles mål** for alle folk og alle nasjoner, for at hvert individ og hver samfunnsmyndighet, med denne erklæring stadig i tankene, skal søke gjennom undervisning og oppdragelse å fremme respekt for disse rettigheter og friheter, og ved nasjonale og internasjonale tiltak å sikre at de blir allment og effektivt anerkjent og overholdt ...*

Den engelske originalteksten:

*The General Assembly, Proclaims this **Universal Declaration of Human Rights a common standard of achievement** for all peoples and all nations, to the end that every individual and every organ of society, keeping this Declaration constantly in mind, shall strive by teaching and education to promote respect for these rights and freedoms and by progressive measures, national and international and effective recognition and observance ...*

Den norske oversettelsen er ikke helt god.

Universal Declaration	er blitt til	Verdenserklæringen
a common standard of achievement	er blitt til	et felles mål

Det er den engelske teksten som gjelder. Erklæringens rettigheter og plikter er universelle. De gjelder alle medlemmer av menneskeslekten, og er umistelige. Alle har rett til beskyttelse. Alle har plikt til å beskytte.

Ambisjonene er store. *Universal Declaration. A common standard of achievement.* Intet mindre. Reguleringsmekanismen er enkel. Der menneskerettigheter mangler, er svake eller kan forbedres, har alle og enhver ansvar for å varsle og tre til for å rette opp, styrke og forbedre. Det er prinsippet å handle mot hverandre i brorskapets ånd.

Et spørsmål om Samvittighet

Jf. Innledningens andre setning:

Da tilsidesettelse av og forakt for menneskerettighetene har ført til barbariske handlinger som har rystet menneskehetens samvittighet, og da framveksten av en verden hvor menneskene

har tale- og trosfrihet og frihet fra frykt og nød er blitt kunngjort som folkenes høyeste mål.

Det er en historisk årsakskjede som beskrives, ledd for ledd:

- da tilsidesettelse av og forakt for menneskerettighetene
- har ført til barbariske handlinger
- som har rystet menneskehetens samvittighet,
- og da framveksten av en verden hvor menneskene har tale- og trosfrihet og frihet fra frykt og nød, er blitt kunngjort som folkenes høyeste mål,
- kunngjør Generalforsamlingen nå denne Verdenserklæringen om Menneskerettighetene

I all vår utviklingsoptimisme. Det er «*folkenes høyeste mål*», og målestokk som er i ferd med å tapes av syne. På område etter område er vår sivilisasjon blitt så avansert at den er i ferd med å ødelegge seg selv, og det er faktisk ikke særlig avansert. Tvert imot, det er barbarisk og, vil jeg mene, vulgært. Om menneskehetens samvittighet har vært rystet, har den ikke vært rystet nok.

Merk. «*Samvittighet*» er ikke bare et pynteord. Det er et nøkkelord.

Jf. Artikkel 1:

Alle mennesker er født frie og med samme menneskeverd og menneskerettigheter. De er utstyrt med fornuft og samvittighet og bør handle mot hverandre i brorskapets ånd.

Jf. Artikkel 18:

Enhver har rett til tanke-, samvittighets- og religionsfrihet. Denne rett omfatter frihet til å skifte religion eller tro, og frihet til enten alene eller sammen med andre, og offentlig eller privat å gi uttrykk for sin tro gjennom undervisning, utøvelse, tilbedelse eller ritualer.

Tre ganger bruker Erklæringen ordet «*Samvittighet*»:

- Innledningens andre setning – «*menneskehetens samvittighet*»
- Artikkel 1, andre setning – «*De er utstyrt med fornuft og samvittighet ...*»
Merk spennet fra «*menneskehetens samvittighet*» til «*individets samvittighet*», jf. formuleringen: «*... for at hvert individ og hver samfunnsmyndighet, med denne erklæring stadig i tankene ...*»
Merk samtidig at ordet «*fornuft*» ikke står alene, men i par med ordet «*samvittighet*»
- Artikkel 18, første setning – «*Enhver har rett til tanke-, samvittighets- og religionsfrihet*» Merk at ordet «*tanke*» ikke står alene, men i trio med ordene «*samvittighet*» og «*religion*».

Tilbake til kunngjøringens uttrykk: «*A common standard of achievement*». Verdenserklæringen er mer enn en samling av 30 gjensidig uavhengige moralske levereregler. Det er én og samme, universelle, moralske lære og imperativ, og hvor **samvittighet** er den egenskap og ferdighet som, sammen med tanke og fornuft, må øves og utvikles og tas til alminnelig anvendelse.

Som skrevet står:

*Kunngjør Generalforsamlingen nå denne Verdenserklæringen om menneskerettighetene som et felles mål for alle folk og alle nasjoner, for at hvert individ og hver samfunnsmyndighet, med denne erklæring stadig i tankene, skal søke **gjennom undervisning og oppdragelse** å fremme respekt for disse rettigheter og friheter, og **ved nasjonale og internasjonale tiltak** å sikre at de blir allment og effektivt anerkjent og overholdt ...*

Det ligger strategi og program i de utmerkete formuleringene. Jf. at både «*gjennom undervisning og oppdragelse*» og «*ved nasjonale og internasjonale tiltak*» har direkte oppfølging i Erklæringens enkeltartikler:

Jf. Erklæringens artikkel 26.2:

Undervisningen skal ta sikte på å utvikle den menneskelige personlighet og styrke respekten for menneskerettighetene og de grunnleggende friheter. Den skal fremme forståelse, toleranse og vennskap mellom alle nasjoner og rasegrupper eller religiøse grupper og skal støtte De Forente Nasjoners arbeid for å opprettholde fred.

Jf. Artikkel 28:

Enhver har krav på en sosial og internasjonal orden som fullt ut kan virkeliggjøre de rettigheter og friheter som er nevnt i denne erklæring.

Fra «Samvittighet» til «Personlighet»

Tilbake til artikkel 26.2,

Undervisningen skal ta sikte på å utvikle den menneskelige personlighet ...

Igjen ser vi eksempel på Erklæringens indre konsistens. En serie med utvalgte og meningsbærende ord, som tilsvarende en armering binder erklæringens elementer sammen til et enhetlig og helhetlig byggverk.

Jf. artikkel 22:

*Enhver har som medlem av samfunnet rett til sosial trygghet og har krav på at de økonomiske, sosiale og kulturelle goder som er uunnværlige for hans verdighet og **den frie utvikling av hans personlighet**, blir skaffet til veie gjennom nasjonale tiltak og internasjonalt samarbeid i samsvar med hver enkelt stats organisasjon og ressurser.*

Jf. artikkel 29.1:

*Enhver har plikter overfor samfunnet som alene gjør **den frie og fulle utvikling av hans personlighet** mulig.*

Anerkjennelse av og respekt for andres rettigheter og friheter

Erklæringens to siste artikler er en påminnelse om gjensidighet og likeverd
Også det et spørsmål om moral

Artikkel 29

2. Under utøvelsen av sine rettigheter og friheter skal enhver bare være undergitt slike begrensninger som er fastsatt i lov utelukkende med det formål å sikre den nødvendige anerkjennelse av og respekt for andres rettigheter og friheter som moral, den offentlige orden og den alminnelige velferd i et demokratisk samfunn med rette stiller.

3. Disse rettigheter og friheter må ikke i noe tilfelle utøves i strid med De Forente Nasjoners formål og prinsipper.

Artikkel 30

Intet i denne erklæring skal tolkes slik at det gir noen stat, gruppe eller person rett til å ta del i noen virksomhet eller foreta noen handling som tar sikte på å ødelegge noen av de rettigheter og friheter som er nevnt i Erklæringen.